

Mačevanje u Beogradu u periodu od 1960. do 1980. godine

Cilj ovog istraživanja je da prikaže razvoj i prilike u mačevanju u periodu od 1960. do 1980. godine, za koji se vezuju veliki uspjesi srpskih mačevalaca u zemlji i inostranstvu. Pored organizacije i funkcionisanja sportskih klubova koji su negovali ovaj sport, kao i saveza i odbora koji su brinuli o mačevanju na nivou Beograda u radu će biti reči i o ulozi koju je ovaj sport imao u tadašnjem Beogradu, socijalnom statusu i ugledu mačevalaca u društvu toga doba.

Kratak pregled mačevalačkih aktivnosti u Beogradu kroz istoriju

Mačevanje na teritoriji Srbije ima dugu istoriju i tradiciju. Još u vreme cara Dušana postojale su škole viteškog mačevanja (Stanković 2003: 47). I za vladavine despota Stefana Lazarevića viteško mačevanje se razvijalo, a škole mačevanja pohađali su i obični građani, kako bi mogli obrazovati nevitešku vojsku. No, padom pod tursku vlast onemogućen je dalji razvoj mačevanja u Srbiji, iako je upravo to bilo doba procvata mačevanja u Evropi. Budući da je za otvaranje škola mačevanja za civilno stanovništvo neopodan makar kratak mirnodopski period (*ibid.*: 21), u Beogradu sve do sredine XIX veka nije postojala prava institucija ovog tipa. Početkom XIX veka otvorena je Velika škola, u kojoj se mačevanje učilo kao jedna od veština. Tridesetih i četrdesetih godina XIX veka stekli su se uslovi za otvaranje prvih građanskih škola mačevanja. Prva mačevalačka škola u Beogradu osnovana je 1843. godine (web 1). Beograđani koji su se vraćali sa školovanja širom Evrope, donosili su

sa sobom i zapadnu kulturu, čiji je sastavni deo bila i veština mačevanja, predmet koji se tada obavezno izučavao na evropskim univerzitetima. U to vreme veliki značaj dobilo je dvorsko mačevanje u Srbiji. Mladog kneževića Mihaila mačevanju je podučavao Đorđe Marković Koder, tada veoma cenjeni učitelj mačevanja i vlasnik privatne škole fehtovanja otvorene 1848. godine.

Tokom XIX veka osnovana su mnoga društva za gimnastiku i borenje, u sklopu kojih se učilo i mačevanje, npr. Soko (1881) i Dušan Silni (1892) (AJ, 678: 24). Mačevanje je i u Srbiji postalo redovan obavezan predmet u gimnazijama. Najznačajnije mačevalačko društvo iz tog vremena jeste Srpski mač, osnovano 1897. godine zahvaljujući Belgijancu Šarlu Duseu, profesoru mačevanja na Vojnoj akademiji u Beogradu, rešenog da uz pomoć grupe mladića koju je obučavao (Vase Simića, Dragog Markovića, Jevrema Pantelića i Radivoja Nestorovića) širi ovu veštinu među građanstvom (Todorović 2009: 94). Tako je na mestu današnje Robne kuće Beograd na Terazijama otvorena prva škola mačevanja na francuski način, umesto na austrijski, koji je do tada bio zastupljeniji. Mačevanje je postalo toliko popularno da karte za javne časove ovog društva bilo teško nabaviti. Kraj XIX i početak XX veka inače je doba procvata sportova, kada je osnovan najveći broj međunarodnih amaterskih sportskih federacija (veslačka i klizačka 1892, gimnastička 1897, plivačka 1908, mačevalačka 1913. godine; Skempler 2007: 76).

Od 1903. godine prinčevi Đorđe i Aleksandar Karađorđević pohađali su redovne časove mačevanja, što je doprinelo daljoj popularizaciji ove veštine. Mačevalačke akademije i prikazi mačevanja za publiku, održavani u Oficirskom domu i Ruskom domu, bili su sve posećeniji. Usledili su i prvi značajni rezultati

Fedor Đorović (1992), Beograd, Tadeuša Koščuška 14, učenik 3. razreda Filološke gimnazije u Beogradu

MENTOR: Jelena Petaković, Institut za noviju istoriju Srbije, Beograd

srpskih mačevalaca na internacionalnom planu. U međuratnom periodu otvorene su u Beogradu i jevrejske i ruske škole mačevanja. Na čelu prve privatne škole mačevanja otvorene između dva rata, 1937. godine, bio je ruski knez Maksutov. Rusi i Francuzi su u prvoj polovini XX veka bili najviđeniji učitelji mačevanja u Srbiji. Nakon Drugog svetskog rata usledio je period klubova, koji obuhvata i period između 1960. i 1980. godine, o kom će u daljem tekstu biti više reči.

Pored dvorskog i građanskog, valja pomenuti i vojno mačevanje, koje je imalo pre svega karakter borbene veštine (Stanković 2004: 150). Od 1957. godine vojno mačevanje, međutim, izgubilo je svaku drugu funkciju osim ceremonijalne.

Mačevalačke organizacije u Beogradu u periodu od 1960. do 1980. godine

U sedmoj i osmoj deceniji XX veka mačevanje je imalo svoje mesto u sportskom životu Jugoslavije, pa i Srbije i Beograda. Osnivane su škole mačevanja i mačevalački klubovi (Ćirić 2003: 34). Za razvoj mačevanja u Beogradu u periodu između 1960. i 1980. godine bio je zadužen Mačevalački odbor Beograda, oformljen 1952. godine na osnivačkoj skupštini u Beogradu (AJ, 678: 16). Godine 1980. postao je Savez, što je ostao do danas. Prvi predsednik MOB-a bio je Milovan Ćika, istaknuti mačevalac i sportski radnik, a prvi sekretar Đorđe Nikolić. Obeležja Odbora bila su svetlo plava boja i znak – grb grada Beograda, sa ukrštenim mačevima iznad koga je smeštena petokraka. Zastava je bila svetlo plave boje, sa belom bordurom i znakom Odbora u sredini, pravougaonog oblika (Statut MOB 1976). U vreme osnivanja MOB-a u Beogradu su postojala tri mačevalačka kluba: Crvena zvezda, OMK Beograd i Slavija sa 112 registrovanih članova ukupno.

U Beogradu su u periodu od 1960. do 1980. godine bila aktivna tri kluba: Crvena zvezda, Železničar i Akademac. Mačevalački klub Crvena zvezda osnovan je 1946. godine. Sedište kluba bilo je u Uzun Mirkovoj 10. Broj članova šezdesetih godina varirao je: tako, na primer, u svesci registracija iz 1965. godine postoji podatak da je u klubu registrovano 45 aktivnih članova, dok je 1967. godine taj broj opao na 29 članova (AJ, 678: 16). Mačevalački klub Železničar osnovan je 1948. godine, sa sedištem u ulici

Slobodana Penezića 21, kao klub Železničkog transportnog preduzeća Beograd. Ova okolnost značajno je olakšala putovanja za članove ovog kluba u odnosu na mačevalaoce Zvezde (Jeftimijades 2010). Godine 1966. klub je brojao 42 člana, a 1973. godine 26 aktivnih mačevalaca. Veliko rivalstvo ova dva kluba doprinelo je njihovoj uspešnosti. Treći pomenuti klub, Akademac, nije imao toliko uspeha, pa danas, za razliku od prva dva, i ne postoji. Prema podacima iz arhive MOB-a rad kluba Akademac dovođen je u pitanje, čelnici su kritikovani, a sednicama Odbora, na koje su pozivani predstavnici sva tri kluba, niko iz Akademca nije prisustvovao. Otuda uticaj tog kluba na mačevanje u Beogradu gotovo da nije postojao. Uprava MOB-a bila je dakle sačinjena od predstavnika kluba Železničar i Crvena zvezda. Tokom šezdesetih godina kao centri mačevanja u Srbiji pominju se u arhivskoj građi još i Zrenjanin, Leskovac, Sombor i Subotica.

Rad MOB-a bio je regulisan statutom. Jedan od najznačajnijih članova Statuta vezan je za širenje i unapređenje ovog sporta: „Delatnosti saveza se organizuju u cilju razvoja, unapređivanja kvaliteta i omasovljavanja mačevalačkog sporta u Beogradu“ (Statut MOB 1976). Odbor je takođe bio zadužen i za organizovanje takmičenja i prvenstava u Beogradu. Godine 1962, zahvaljujući predanom radu i istrajnosti MOB-a, Internacionalni kup Beograda, poznatiji kao Beogradski kup, zvanično je ušao u kalendar Međunarodne mačevalačke federacije. Inače, ovaj kup, u kojem su učestvovali mačevaloци iz šesnaest zemalja, postoji još od 1956. godine (AJ, 678: 24). Budući da je ovo takmičenje bilo izuzetno visoko rangirano u svetu mačevanja, to je bila prava prilika da neki od beogradskih mačevalaca steknu međunarodno priznanje.

Za rad na organizovanju svih takmičenja u Beogradu, MOB je podnosio izveštaje Mačevalačkom savezu Srbije (MSS) i Mačevalačkom savezu Jugoslavije (MSJ), sa kojima je, sudeći po zapisnicima, bio u odličnim odnosima. I za finansijsku podršku MOB se prilikom organizovanja takmičenja obraćao MSJ-u. Naime, od svih mačevalačkih centara SFRJ, u Beogradu je bilo najlakše sprovesti planove MSJ-a, budući da je njegovo sedište bilo upravo u Beogradu. Primera radi, u zapisniku MSJ-a iz 1962. konstatuje se da je plan da se u tri najznačajnija centra (Beogradu, Zagrebu i Ljubljani), otvore tri škole mačevanja za mlade, ostvaren samo u Beogradu, i to uz pomoć MOB-a. Za tu priliku MSJ je obezbedio re-

kvizite, a MOB trenere i prostorije. Nažalost, ova škola je ubrzo prestala sa radom, iz finansijskih razloga. Od pedesetoro dece koja su pohađala školu, samo ih je deset nastavilo da se bavi mačevanjem po zatvaranju škole. U pomenutom zapisniku konstatovano je da su eksperimenti ovog tipa, bez obzira na prekinuti rad beogradske škole, dobrodošli u budućnosti na ovim prostorima. Upravo je jedna od najznačajnijih aktivnosti Odbora i bila da po školskim ustanovama promovise mačevanje kao sport koji nije bio dovoljno poznat i rasprostranjen. Postoje podaci da je u tom smislu vršeno anketiranje učenika o njihovom odnosu prema ovom sportu, iako ankete nisu arhivirane (AJ, 678: 15).

Što se tiče finansiranja MOB-a, u dokumentaciji ovoga Odbora ne postoje sačuvani finansijski izveštaji za period koji je predmet ovoga rada. Daleko organizovanija i preglednija je arhivska građa MSJ-a. Podatke o finansijskom stanju MOB-a nalazimo tek za 1981. godinu (tabele 1 i 2; AJ, 678: 5).

Tabela 1. Prihodi MOB u 1981. godini

Prihodi	Iznos u din.
Redovni program	120.000
Višak iz 1980.	18.712
Od takmičenja	30.000
UKUPNO	168.712

Tabela 2. Rashodi MOB u 1981. godini

Rashodi	Iznos u din.
Otpis sitnog inventara	454
Kancelarijski materijal	598
Održavanje prostorija i inventara	9.645
PTT troškovi	1.015
Troškovi sastanaka i konferencija	6.775
Gradska takmičenja	27.053
Međugradska takmičenja	3.248
Međunarodna takmičenja	61.438
Seminari	3.200
Značke, plakete, pehari	17.299
Naknada za usluge SDK	536
Ostalo	4.029
UKUPNO	135.290

Postoji podatak da je određena sredstva Odboru obezbeđivao grad Beograd, jedan deo finansirao je i Mačevalački savez Srbije, ali, sudeći po zapisnicima sačuvanim iz tog perioda, ta svota očigledno nije bila dovoljna da se podmire sve potrebe MOB-a (AJ, 678: 16). U više navrata, naime, u zapisnicima se navodi nedostatak novčanih sredstava kao glavni razlog što pojedina takmičenja nisu održavana. Takođe, ističe se da iz istog razloga ni oprema, ni prostorije za rad, kao ni trenerski kadar nisu na zadovoljavajućem nivou. Vrhunski takmičari morali su da za potrebe takmičenja u inostranstvu sami dolaze do sredstava (promovisali su sebe i svoj sport po preduzećima, ustanovama i preko ličnih poznanstava) te otuda, lično nisu bili previše upoznati niti su se zanimali za rad MOB-a (Jeftimijades 2010). Zanimljivo je naglasiti da su, kad je bilo moguće, mačevalački treneri dovođeni, na predlog i zalaganje MOB-a, iz inostranstva, pretežno iz Mađarske i Poljske zbog njihove obučenosti i većeg iskustva.

Kada je reč o klubovima, postoje sporadični podaci o finansijskim sredstvima za klubove Crvena zvezda i Železničar. U 1973. godini Crvena zvezda je raspolagala sumom od 42 hiljade dinara, od čega je 30 hiljada dobijeno od Sportskog društva, 2000 od članarina i 10 hiljada od reklama. Iste godine klub Železničar dobio je 40 hiljada dinara, od čega 31 hiljadu od Sportskog društva, 4000 od SOFK opštine, 2800 od članarina i 2200 od reklama (AJ, 678: 15 i 16). Godine 1976. SOFK je uplatio MOB-u 20 hiljada dinara za iznajmljivanje sala. Sredstva su ravnopravno podelili Železničar i Crvena zvezda. Na osnovu uvida u dokumentaciju kako klubova tako i MOB-a, može se zaključiti da su finansijska pitanja rešavana nesistematično i pojedinačno, od slučaja do slučaja, te ne postoje pregledni niti iscrpni podaci o ovom pitanju. Takođe, zapaža se da državna preduzeća i institucije nisu uzimali značajnijeg učešća u finansiranju ovog sporta.

Bez obzira na određene aktivnosti kojima se MOB bavio u ovom periodu, rad Odbora je kritikovan, naročito početkom šezdesetih godina, kada je, na primer, na sednici održanoj 1964. predložen novi program kao i smena „stare i neinventivne garde mačevalaca” kojima je zamereno što nisu postigli zapažene rezultate (AJ, 676: 16). Razlog tome možda bi se mogao naći u činjenici da su mnogi od funkcionera Odbora bili zapravo samouki i nespremni za promene. Predloženo je, naime, da se izvrši jedna smena generacija kojom bi se uz ozbiljniji rad i

zalanje mogli postići i značajniji rezultati, a uz to i iskorenio nepotizam i familijarnost koji su, čini se, vladali u tom periodu u ovoj grani sporta. Jedan od faktora nezadovoljavajućeg stanja možda leži i u činjenici da su članovi MOB-a učestvovali u njegovom radu na dobrovoljnoj bazi, za tu funkciju nije bilo novčane nadoknade, te da je upravo stoga rad bio često nedovoljno ozbiljan za jedno telo ovakvog tipa. Negativna posledica ovakvog stanja može se sagledati kroz to što je mnogo mladih i talentovanih mačevalaca prošlo kroz klubove, ali ih je brzo i napustilo, zbog nepodnošljivih uslova rada.

Krajem šezdesetih na sednici Odbora 1969. godine konstatovano je da postoje samo dva kluba (Železničar i Crvena zvezda, bez Akademca) u koje je učlanjeno 90 članova. Treba napomenuti da su, budući da vrhunskih mačevalaca nije bilo mnogo, odnosi među njima bili često problematični, zbog velike konkurencije, koja je ipak doprinosila konstantnom napretku oba kluba (Jeftimijades 2010). Na istoj sednici jedna od glavnih tema bila je analiza nedovoljno dobrih rezultata mačevalaca iz Beograda na međunarodnim takmičenjima. Opet su pominjani slični razlozi neuspeha: nedovoljna finansijska sredstva, neadekvatni uslovi za rad i loša organizacija. Kao osnovni problem istaknuto je da, budući da mačevanje nije masovan sport, nema dovoljnog broja potencijalnih takmičara, kao i da nije moguće vršiti ozbiljnije selekcije i bolju pripremu pojedinaca za veća, značajnija takmičenja.

Ovakvo stanje kulminiralo je početkom naredne decenije. Naime, na sednici održanoj 1972. godine istaknuto je da je mačevanje u Srbiji bilo u opadanju i da se sve manje ljudi interesovalo za ovaj sport. U narednom periodu pokušavalo se sa različitim aktivnostima koji bi otklonili navedene okolnosti. Tako se, na sednici održanoj 1978. godine, Odbor osvrnuo na rad u periodu od 1974. do 1978. godine i konstatovao sa zadovoljstvom da je dosta toga urađeno, naročito po pitanju obezbeđivanja boljih uslova za rad, adekvatnijih prostorija za treniranje i bolje opreme, ali da situacija još uvek nije sasvim zadovoljavajuća, te da mnoga važna pitanja tek predstoje da se rešavaju. Na istoj sednici Odbor se osvrnuo i istakao značaj održavanja Pionirskog prvenstva Beograda po prvi put, od kojeg se u to vreme očekivalo mnogo, u pogledu omasovljavanja ovog sporta u mladim kategorijama. To je bilo jedno od najvažnijih, pa ipak nerešenih pitanja kojima se MOB bavio više decenija. Takmičenja je i dalje bilo malo, a rezultati nisu

bili vrhunski. Primera radi, program takmičenja za 1976. godinu obuhvatao je: pionirsko, juniorsko i seniorsko prvenstvo Beograda, Drugi memorijal Dušana Božića i XXII Internacionalni kup Beograda.

Značajnije organizacione promene nastale su krajem sedamdesetih, a 1980. godine doneta je odluka da Odbor promeni ime u Savez (Mačevalački savez Beograda), donesen je novi statut, mada, na osnovu arhivskih podataka, možemo konstatovati da u njemu nije bilo većih, suštinskih promena. Za predsednika Saveza te godine izabran je Nikola Marković.

Na sednici MSB-a održanoj 1981. godine zaključeno je da je rad Saveza u prethodnoj godini bio zadovoljavajući, ali da se pionirsko mačevanje, iako pokrenuto sa mrtve tačke, moralo dalje omasovljivati. Navođeni su u tom smislu primeri nekih drugih saveza (npr. Zrenjanin), iz drugih republika SFRJ (npr. Ljubljana, Zagreb) za kojima je MSB još uvek u pogledu broja pionskih takmičara zaostajao. Pa ipak, na istoj sednici je konstatovano da je u jugoslovenskim okvirima Beograd najjači centar mačevanja u tom trenutku, budući da su upravo takmičari iz Beograda osvojili nacionalno prvenstvo. Takođe, u sastavu nacionalnog tima u tom trenutku najveći broj mačevalaca bio je iz Beograda.

Mačevaoci Beograda: poreklo i socijalni status

Bez obzira na dugu tradiciju, u sedmoj i osmoj deceniji XX veka mačevanje je bio jedan od manje zastupljenih sportova u Beogradu, iako su značajni rezultati postizani na takmičenjima u zemlji i inostranstvu. Najznačajnije na širenje ovoga sporta uticali su, čini se, uspesi jugoslovenskih mačevalaca na velikim internacionalnim takmičenjima, sve češće pojavljivanje ovih sportista u tadašnjim medijima i popularnost nekih od njih u svim slojevima društva, kao „ambasadora jugoslovenskog sporta” (Jeftimijades 2010). Na osnovu arhivske građe saznajemo da je većina najuspešnijih mačevalaca na ovim prostorima bila upravo iz beogradskih klubova: Vera Jeftimijades, Ljubomir Savić, Aleksandar Vasin i Miodrag Nikolić (Petrović 2006; Nikolić 2008).

U pokušaju da saznamo više o tome ko su bili mačevaoci u Beogradu u navedenom periodu, odakle su i iz kakvih porodica dolazili, čime su se osim mačevanja bavili i kakav je bio njihov socijalni status uopšte, došli smo do nekih nepotpunih podataka na osnovu sačuvanih registracija članova klubova. Bu-

dući da arhivska građa (AJ, 678: 15) sadrži podatke za samo neke od godina obuhvaćenih periodom koji nas ovde zanima, kao i da registracije nisu u svim slučajevima bile popunjene pravilno i potpuno, u ovom trenutku nije moguće doneti konačne i pouzdane zaključke o pitanjima porekla, stručne spreme i socijalnog statusa mačevalaca Beograda aktivnih između 1960. i 1980. godine. Ipak, kao polazište za postavljanje određenih hipoteza mogu poslužiti neki od podataka navedenih u nastavku.

Analizirane su, naime, ukupno 122 arhivirane registracije sportista koji su se u klub Crvena zvezda učlanili 1966, 1967, 1971, 1974, 1976, 1977, 1978. i 1979. godine. Registracije drugog velikog beogradskog kluba, Železničara, ne sadrže pitanja o socijalnom statusu, kao ni poreklu, te nisu uzete u obzir. Rezultati analize ovih podataka pokazuju da većina mačevalaca registrovana u klubu u ovom periodu jeste iz Beograda (60.5%), dok je broj onih koji su rodnom iz drugih gradova, najčešće, ali ne isključivo iz Srbije 29.4%, dok je mačevalaca seoskog porekla bilo najmanje (10.1%). Ovaj rezultat ide u prilog shvatanju da mačevanje jeste bilo, pre svega, prihvaćeno i trenirano u gradskim sredinama, te kao takvo „gradski“, pa čak možda i „pomodan“ sport, za razliku od, recimo, fudbala, koji se tako obično ne opaža. Kada je reč o poreklu, međutim, rezultati pokazuju da su mačevaoci Zvezde poticali iz različitih društvenih kategorija, a čak najređe iz porodica intelektualaca i materijalno dobro situiranih porodica, što ukazuje na činjenicu da su drugi faktori, a ne struktura porodičnog okruženja, uticali na izbor baš ovog sporta. Naime, najveći broj mačevalaca poticao je iz porodica u kojima samo jedan roditelj, i to otac, radi. Najčešće se kao zanimanje roditelja pojavljuje: službenik sa srednjom stručnom spremom (29.4%) zanatlija ili radnik sa niskom stručnom spremom (23.5%), ili penzioner (17.6%), dok je majka često domaćica (20.6%). Najmanji je procenat roditelja sa visokom stručnom spremom (8.8%).

Što se tiče obrazovnog i profesionalnog profila mačevalaca, na osnovu analize nama dostupnih podataka saznajemo da su od navedenog ukupnog broja registrovanih više od polovine (55.5%) bili učenici, mahom gimnazija i srednjih škola, ređe završnih razreda osnovnih škola. Iz razgovora sa Verom Jeftimijades (2010), najuspešnijom beogradskom mačevalkom, saznajemo da se i ona, kao petnaestogodišnja gimnazijalka krajem 1951. godine, počela baviti mačevanjem, po njenim rečima, sasvim slučajno.

Studenata je među mačevaocima registrovanim u ovom periodu bilo 25.2%, a zaposlenih 19.3%. Ovakav nalaz podstakao nas je na razmišljanje o tome u kojoj je meri ozbiljnije bavljenje mačevanjem moglo ići uporedo sa školskim, fakultetskim i profesionalnim obavezama, budući da se iz rezultata zaključuje da je najmanje bilo onih koji su se klupskim mačevanjem bavili uz redovan radni odnos, a nešto više, uz redovne studije. Vera Jeftimijades tvrdi da su uz bavljenje sportom, mnogi studirali, ali da ozbiljno trenirati i takmičiti se, uz studiranje, nije bilo nimalo lako. Iako se uobičajeno treniralo tri puta nedeljno, a samo pred takmičenja svakodnevno, ipak su pripreme, a naročito brojna putovanja na takmičenja, bila mnogima prepreka da se ovim sportom bave ozbiljno, uz rad ili studije. Profesori uglavnom nisu imali razumevanja za angažovanje studenata u sportu, čak i pored toga što su neki od njih postizali vrhunske rezultate (*ibid.*). Svakako, bilo je i onih, kao što je Vera Jeftimijades, koji su uspevali da usklade sportsku karijeru sa profesionalnim i porodičnim životom (*ibid.*). Uprkos svemu, ona je uspešno okončala studije arhitekture. Štaviše, u periodu od 1960. do 1980. godine Vera Jeftimijades predstavljala je simbol jugoslovenskog ženskog sporta uopšte, a ne samo mačevanja. Osvojivši bezmalo sve trofeje u konkurenciji ženskog floreta proglašena je doživotnim počasnim članom sportskog kluba Crvena zvezda.

Kad je reč o finansiranju takmičara, budući da sponzorisanje sportskih takmičenja šezdesetih i sedamdesetih godina nije bilo razvijeno u meri u kojoj je to slučaj danas, mačevaoci su bili prinuđeni da sve troškove, čak i najznačajnijih međunarodnih takmičenja, snose sami. Država je, sa svoje strane, pomagala jedino utoliko što je sportistima omogućavala da putuju, a što u to doba nije bilo jednostavno izvodljivo, pa je sportistima mnogo značilo. Mačevanje, uostalom, nikada nije bio sport od kojeg se moglo zarađivati, te finansijska dobit nije mogla biti motiv bavljenja ovim sportom. Pošto je mačevanje u svesti ljudi važno za aristokratski sport, država uređena po socijalističkom modelu, nije ga zvanično previše podržavala (*ibid.*). S druge strane, postojala je mogućnost da neki vrhunski mačevaoci odu u inostranstvo i tamo se dalje bave sportom profesionalno (*ibid.*). Za karijere individualnih mačevalaca, po rečima Vere Jeftimijades, rad Mačevalačkog odbora Beograda nije bio od presudnog uticaja, budući da nije mogao da

obezbedi odlaske na velika međunarodna takmičenja, a što je bilo najpotrebnije takmičarima.

I pored vrhunskih rezultata jugoslovenskih mačevalaca u periodu između 1960. i 1980. godine, činjenica je da je omasovljenje ovoga sporta ostala neostvarena težnja tadašnjih mačevalaca, njihovih organizacija i klubova. Možda se razlozi za ovakvo stanje mogu tražiti u nedovoljnoj saradnji i povezanosti mačevalaca, klubova i odbora, ali i u nedovoljno jasno definisanom statusu koji je ovaj sport imao u javnom i društvenom, pa i političkom životu tadašnjeg Beograda. Iz razgovora sa Verom Jeftimijades saznali smo da atmosfera u mačevalačkom sportu tih godina nije bila baš prijateljska i solidarna, da su rivalstvo i konkurencija su bili jaki i često doveli do konflikata, pa i fizičkog obračunavanja. Mačevalac je, ukoliko je hteo da bude uspešan, često morao sam sebi krčiti put, kao individualac, ne računajući previše na sistematsku i definisanu podršku kolega, kluba i odbora. Od osamdesetih godina zapaža se osipanje broja vrhunskih mačevalaca. Novi članovi klubova nisu uspevali da se dovoljno dugo održe u ovom sportu da bi imali većeg uspeha na takmičenjima.

Zaključak

Prateći razvoj mačevanja od 1960. do 1980. godine uočava se da se za tih dvadeset godina ništa bitno nije promenilo. Socijalna struktura mačevalaca bila je i ostala približno ista: uglavnom su to bili studenti potekli iz srednje i niže društvene klase, često odrasli u manjim mestima. U mačevanju su konstatovani problemi, no uprkos trudu entuzijastičnih mačevalaca da se nešto učini, ovom sportu država je pridavala malo značaja, tako da je zapravo malo urađeno. Pitanja poput omasovljavanja ovog sporta, otvaranja novih klubova, poboljšanja uslova za rad, organizovanja reprezentacije, bila su konstantan problem sa kojim mačevanje u Beogradu nije uspelo da se izbori. Budući da mačevanje nikad nije postalo popularno u širim krugovima u Srbiji, bilo je veoma teško naći neophodna finansijska sredstva, kako bi se ovaj sport brže i efikasnije razvijao. Sama priroda mačevalačkog sporta je takva da je teško učiniti ga masovnim. Konstantna učešća naših takmičara na međunarodnim takmičenjima, kao i zapaženi rezultati koje su neki od njih postigli, zasluga su samo pojedinačno-entuzijasta, a daleko manje zvaničnih mačevalačkih institucija.

Zahvalnost. G-đi Veri Jeftimijades, g-dinu Aleksandru Stankoviću i Arhivu Jugoslavije

Izvori

AJ, 678. Arhiv Jugoslavije, fond Mačevalački savez Jugoslavije (678).

Jeftimijades 2010. Intervju sa Verom Jeftimijades, koji je vodio Fedor Đorović, 1. 10. 2010. godine u Beogradu.

Literatura

Čirić D. 2003. Na ušću dveju reka ispod Avale. U *Beograd šezdesetih godina XX veka*. Beograd: Muzej grada Beograda, str. 7-45.

Nikolić T. 2008. Salon za damu sa floretom. *Glorija*, 27. 2. 2008, str. 62-68.

Petrović T. 2006. Ledi sa hladnim oružjem. *Glorija*, 22. 11. 2006, str. 54-56.

Skembler G. 2007. *Sport i društvo. Istorija, moć i kultura*. Beograd: Clío

Stanković A. 2003. *Viteško, dvorsko i građansko mačevanje u Beogradu*. Beograd: Signature

Stanković A. 2004. *Vojno mačevanje u Srbiji 1804-2004*. Beograd: Vojna akademija

Stanković A. 2006. *Manifest borbenog mačevanja. Povratak klasične veštine*. Beograd: Signature.

Todorović S. 2009. *Sport u starom Beogradu, XIX vek*. Beograd: Zepter Book World

web 1. Mačevanje u Beogradu. škole evropskog, klasičnog, scenskog i sportskog mačevanja. <http://www.macevanje.org/index.html> (13. 4. 2010)

Fedor Đorović

Fencing in Belgrade in the Period of 1960 to 1980

The aim of this study is to present the development and the state of the sport of fencing in Belgrade, during the sixties and the seventies of the XX century, a time of great success for our fencers in the country and abroad. The organization as well as the operation of fencing clubs is explained, bearing in mind the role of both Belgrade and Yugoslav Fencing Federation in charge of the issues related to fencing competitions and further growth and development of this sport. The paper deals also with the social role of this sport in the Belgrade of those two decades, the social status and the image of fencers in the society of that period. 